ЯКУБ КОЛАС

МОЙ ДОМ

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БССР
МІНСК 1946

ЯКУБ КОЛАС

МОЙ ДОМ

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БССР
Рэдакцыя мастацкай літаратуры
Мінск 1946

МОЙ ДОМ

Між ніў дарожкаю сляпою
Іду я мернаю ступою
І разглядаюся кругом.
Пад ясна-сіняю страхою
Чыеюсь дбалаю рукою
Збудован мне прасторны дом.

Утульна ў ім, дабра ў ім поўна,
І ўсюды мудрасці бязмоўнай
Відна спрадвечная пячаць.
На ветравеях, нібы воўна,
Плывуць хмурынкі так чароўна.
Чаго плывуць? куды?—маўчаць.

Унь там рачулка срэбрам літым
Бяжыць па жолабе размытым
І цэлы свет жыцця нясе.
А луг зялёным аксамітам,
Вянкамі кветак апавіты,
Разлёгся ў роскашы-красе.

Дубы, сябры мае самоты,
У высі неба мкнуць узлёты,
Сукі раскінуўшы вакол.
А колькі згоды і пяшчоты
У тых пясках, што пазалотай
Ускрай баркоў ляглі на дол!

Як многа волі і разгону!
Як многа песень, шуму, звону,
  Дзе ні паслухай, ні зірні!
Свае тут звычаі, законы,
У кожнай песні свае тоны
  І свой адбітак глыбіні.

Іду я, дом свой аглядаю,
Ды сам з сабою разважаю,
  А на душы такі спакой!
І песня нейкая жывая
У дружны тон адзін спявае
  І з гэтым небам і зямлёй.

13/IV—1939 г.

Я ЖЫВУ

Вільготны змрок спаўзае на лугі
І гасне захаду журботная усмешка.
Паволі ноч у полагу смугі
Зямлі і неба засціць берагі
І туліцца ў траве знямелага узмежка.

Так боязна знікае краявід,
Хаваецца ў імгле пад наміткай цямранай.
Разложыстых дубоў шырокі шчыт
Маўклівасцю трывожна апавіт,
І вее парнасцю над стомленай палянай.

Прыцішыўся спалоханы абшар,
І толькі птушка дзесь скаголіць на балоце.
А з поўдзеня ўстае грамада хмар,
Паблісквае клубясты іх гушчар,
Гарыць і грозіцца ў агністай пазалоце.

Такі спакой вакол, і трудна мне
Адвесці зрок ад хмар, дзе ўспыхваюць зарніцы,
Як быццам там, у нейкім цёмным дне,
Хтось збудзіцца на міг, на свет зірне
Прываблівым узлётам таямніцы.

Я зачараваны маўчу, стаю
У чарах цішыні і чарамі сагрэты,
І ў тон адзін з зямлёю я пяю,
І кожны міг сябе я пазнаю
Часцінкай злітаю вялікага сусвету.

1937 г.

НАПЕРАД!

Грымяць многаспеўнасцю гукаў супольных,
Як гімн перамогі, вясной ручаі,
І мары аб сонцы струменяць гаі,
І тоіцца мудрасць у далечах вольных.

Ёсць чары-прывабы прастораў наддольных,
Што лучаць бязмежным блакітам краі,
Як родных яшчэ несабранай сям'і,
Каб дружба гучэла у песнях застольных.

І хто засумуе па новай радзіме?
Ці прыдзе вялікі той час і калі?
І як яго людскасць раскутая ўспрыме?

Праслаўлена будзе цудоўнае імя
Таго, хто рассуне граніцы зямлі
І мудрасцю праўды краіны абніме.

* * *

Рассыпаны зоры брыльянтавым пухам,
І Млечнага шляху ляжаць абрусы
Таемным акордам спрадвечнай красы,
Як водгулле змоўкшай даўно завірухі.

У колавароце няспыннага руху,
У сонцавым ззянні, у блеску расы,—
Усюды разліты жыцця галасы,
І многа ў іх сэнсу для чуткага слуху.

Раджаюцца, гаснуць заранкі і ночы,
Мяняюцца ходы прыліваў і рэк,
І ў часах губляецца голас прарочы.

Азначан для кожнай істоты свой век,
Жыццё-ж безупынна ўсё крочыць і крочыць,
А разам з ім вечны юнак-чалавек.

* *
*

Наперад, вандроўнік! А шлях так багаты:
Якія разлогі навокал, зірні!
Усходняе сонца запаліць агні,
Рассее праменні, як сейбіт зярняты.

Сустрэнецца вецер з табою крылаты,
І гром табе голас падасць з вышыні,
Пачуеш ты скаргі і сум цішыні,
Ты праўду пазнаеш у мроку зацятым.

Вітай-жа дарогі і новыя далі,
І вечнага руху святыя скрыжалі,
І юнасць людскую, і мудрае слова,

І ясную радасць дабра, перамог,
І гэты шырокі, чароўны разлог,
Дзе заўжды прыгожа ўсё, молада, нова.

8/IV—1937 г.

ЧУВАЦЬ ВЯСНА

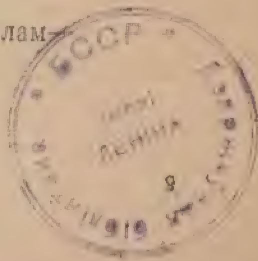
Не сышлі яшчэ з нізіны
Роспісы зімы,
Скуты холадам даліны,
Луг ляжыць нямы.

Але зрок нябёс яснее,
Больш і больш святла,
Жыватворчая надзея
Зямлю абняла.

Белы пух атрэслі з шапак
Хвойнікі, ляскі,
А іх зацішкі, як запек,
Туляць дол, пяскі.

Лашчыць сонца твар узгоркаў,
Сушыць след іх слёз,
Што струменяцца разоркай
Да знямелых лоз.

Па-над лесам ходзіць шолам
Хмельны зоў вясны,
І разліты навакола
Жыцця мары-сны.

Весялей у вочы свету
Зорацъ стрэхі хат.
Эй, калгаснік, помні лета,
Варушыся, брат!

У надзем'і, як жалейка,
Сонцу ў лад і ў тон
Сыпле птушка-чарадзейка
Першых песень звон.

1938 г.

Ідзі!

Стаміўся ты, дружа, знямог
І выбіўся з сіл.
Ты шмат перамерыў дарог
Між пустак, магіл.

Ішлі поруч ночы і дні,
Шумелі вятры,
І вабілі зорак агні
І лесу шатры.

І песні ліліся вакруг,
Разносячы сум,
І сам, ты, закуты ў ланцуг,
Піў сок горкіх дум.

Снаваліся мары і сны
І ткаліся ў ткань,—
Прывабныя чары вясны
У юнацкую рань...

Прайшоў ты вялікі разлог—
Прысядзь, адпачынь:
Наперадзе многа дарог
І шмат далячынь.

Мінуліся ночы, імгла,
    І сум былы змоўк.
Другая дарога лягла,
    Як золак, як шоўк.

Зоркі на яе—шырыня!
    Бясконцы блакіт...
Сядлай-жа ў дарогу каня.
    Дзе меч твой і шчыт?

15/XI—1937 г.

НОЧ ПАД НОВЫ ГОД

Замкнула зямля свой яшчэ адзін круг,
Другі зачынае.
Маўчыць непрытульна заснежаны луг
І пушча лясная.
Мігаюць далёкія зоры ўгары,
Як чыстыя росы,
І ходзіць паважна мароз па бары
Злы, белавалосы.
Глядзіць неласкава скляпенне нябёс
На скутую землю,
І Млечнага шляху паблеклы пракос
У холадзе дрэмле.
У гэтым змярцвенні начной цішыні
Год новы вітаю.
— Якою пуцінай вы пойдзеце, дні? —
Я моўчкі пытаю.
Маўчыць неабсяжны прастор-глыбіня
Без берагу-краю.
Маўчыць з ім і постаць наступнага дня,
І я замаўкаю.

31/XII—1937 г.

НОЧ

Між палёў шырокіх
Я адзін стаю,
Ахваціла ціша
Душу ўсю маю.

Ночанька мая ты,
Водблеск глыбіні!
Ты чаруеш душу
Спевам цішыні.

Многа ў гэтым спеве
Водгукаў жывых,
Іх не зловіш вухам,
Чуеш сэрцам іх.

Ночанька мая ты,
Ціхі сон вясны!
Колькі зор на небе!
Як блішчаць яны!

Водблескам пажару
Неба край гарыць,—
Там двурогі месяц
Выплыў з-за гары.

Ночанька мая ты,
Ціхая дума!
Не ахваціш вокам,
І тых слоў няма

Апісаць твой вобраз,
Хараство, спакой—
Толькі ў цябе ўнікнеш
Чуткаю душой.

1910 г.

ВУСЦЕ

Я зноў жыву ад горада ўдалі,
Дзе я знайшоў куток у сваім гусце.
І весела мне робіцца, калі
Я ў мыслях зноў прайдуся па зямлі,
Дзе туліцца закінутае Вусце.

Няхай сабе пясчаны гэты кут,
Няхай няма ў ім роскашы паўднёвай,
Ды мілы ён, прыветны яго люд,
Так ласкава глядзяць узгоркі, груд
У вопратках расліны адмысловай.

А гэтыя бародкі-хвайнякі
І жоўць пяскоў на сонечным угрэве!
У летнія гарачыя дзянькі
Смалісты пах разносіцца такі,
Што п'еш яго у ветравым навеве.

Якія там чароўныя лясы
З дарожкамі і сцежкамі між сосен!
І колькі ў іх спакою і красы!
І колькі там наткалі верасы,
Гваздзіка белая дыванаў сваіх, кросен!

Прыпынішся у зацішку адзін.
Ваколіцы акідваеш вачамі.

Струменіцца цяплынь з лясоў, з далін
І тонкая смуга свой лёгкі тын
За Свіслаччу стаўляе над палямі.

Жыве, дрыжыць, хвалюецца прастор,
І кожнае стварэнне робіць штосьці:
Капошацца мурашкі каля нор,
Дзе коўрыкі развешвае чабор
Ды пчол к сабе заваблівае ў госці.

Пад горкаю, бы срэбраны равок,
Паблісквае на сонцы Балачанка.
І хіліць так утульны беражок,
Так добра там, прылёгшы на пясок,
Палесціцца ружовым летнім ранкам!

Як волаты, за рэчкаю дубы
Шатры свае раскінулі над долам.
Зірнеш на іх—гвардзеец з іх любы!
А гордыя вяршаліны-чубы
Не кланяюцца непагадзі чолам.

За Балачанкаю, дзе Блужскі бор
Вясёлую пазіцыю займае,
Адна сасна вартуе касагор,
Над хвойнікам схіліўшы свой убор,
Бо тоіць сум, журбу ў сабе старая.

Нацягнутыя струны цішыні
Разносяць звон крылатага стварэння.
А вось матор загуў у глыбіні
Блакітнага прастору: нашы дні
У сонечным купаюцца праменні.

Гудзе, імкне над доламі крылах,
Над хатамі вусцянскага пасёлка.
А хаты ўсё—стары, даўнейшы плах:
Трухлявая салома і паркан—
Далёкае мінуўшчыны асколкі.

І марам я сваім тут волю дам,
І думаю, што будзе ў нашым краю:
Змятуць калгаснікі драўляны хлам,
Я новыя катэджы ўбачу сам,
І Вусця я на Бадэн не змяняю.

1937 г.

ВУСЦЯНСКІ ГРУД

Грудок улады я сабе абраў
І часта ў вольныя часіны
Саджуся там, каля хваіны,
Гляджу ды слухаю навіны,
П'ючы мяды лясоў і запах траў.

Не славіцца багаццем мой грудок,
Але ён просты і адкрыты,
Сіўцом, чаборыкам спавіты,
Дзе пчолкі звоняць самавіта,
Збіраючы па кропельцы мядок.

Гваздзічка белая рассыпана вакол,—
Нібы махрыстыя сняжынкі
Ляглі на тонкія націнкі,
Прыгнуўшы кволыя раслінкі,
Аздобіўшы пясчаны гэты дол.

З грудка відаць прыгожы краявід,
У ткань атулены сінечы.
Унь гурт дубоў шырокаплечых
Стаяць, нібы на нейкім вечы,
І сонейка узносяць на свой шчыт.

А там лугі па Свіслачы ляглі
З іх купамі лазы, алешын;

І астраўкі, і пустак плешы,
Дзе сінябаты шоўк развешан,
Што выткалі ім подыхі зямлі.

А па лугах паходжваюць буслы,
Сурдут надзеўшы чорнапёры;
Агледзяць ніз і касагоры,
Як землямеры-рэвізоры
Ці нейкія важнецкія паслы.

Брыльянтамі паблісквае раса,—
Сляды, дзе пройдзе паляўнічы,
Шукаючы ў тым лузе дзічы.
І колькі радасці ў абліччы,
Калі ён спойме часам бекаса!

З грудка мне ўсё відаць і ўсё чутно:
І трактар дзесь з-за Балачанкі,
І гром сталёвае крыланкі,
І спеў дзявочы з Беразянкі,—
А неба ўсцяж—блакітнае акно.

З свайго-ж грудка ў засушлівыя дні
Гляджу ў акно гэта на хмары,
І пападаю пад іх чары;
Вачэй не зводжу з іх гушчары,
Дзе гром грыміць і ўспыхваюць агні.

Цяпер жыву ад Вусця я ўдалі.
Сяджу між кніг, чарніл, паперы.
На думкі прыдуць лес і зверы,
Грыбы і рыба на вячэру,
Прастор і скарб калгаснае зямлі.

А з думак тых звіваецца вянок,
У ім—цяплынь і голас лета,
І дол, праменнямі сагрэты,
І мары мірныя паэта—
То дар табе, Вусцянскі мой грудок!

18/X—1938 г.

НАД СВІСЛАЧЧУ

Растрэслі алзение лясы,
Даўно адцвілі верасы,
　　І травы павялі.
Глядзяць сіратою лугі,
Пажоўклі, аселі стагі,
　　Да долу прыпалі.
Разліта сумоты пячаць,
І кроплі імжакі блішчаць,
　　Як слёзы на вецці.
І я мімаволі не раз
У восеньскі спознены час
　　Успомню аб леце.
У мыслях лячу я туды,
Дзе сонца, лясы і груды
　　З дубамі, з травою.
І, нібы чаруючы сон,
Малюнкаў і песень шум-звон
　　Плывуць нада мною.

* * *

Усходзіць сонца з-за Блужскага бору
І сцеле на ўзгоркі парчу залатую,
Развешвае чырвань на хвою ўнь тую,
Што туліць, як маці, сям'ю маладую
Хвайнак, парослых па касагору.

Ружовыя хмаркі згортваюць шоўкі, —
Відаць, каб на сонцы яны не злінялі, —
А росы на травах блішчаць, бы каралі.
Спакой урачысты захоўваюць далі,
Птушыныя ловяць песні-размоўкі.

Як слаўна, як хораша ў летняе ранне,
Калі атрасаюць сон ціхія гоні,
Дзе жыта пачціва калосікі клоніць,
А дымка туману кладзецца на тоні,
І луг ажывае у поўным убранні!

Выходжу на луг, на Свіслач шыбую
Ды з вудамі, з хлебам, з чарвямі і босы.
Мне ногі змываюць крыштальныя росы.
Я моўчкі вітаю дзень многагалосы,
Дубоў граmаду, красу лугавую.

І многа-ж іх тут! І ўсе як магнаты, —
Глядзяць станавіта, важнецкага роду,
І кожны захоўвае чын свой і моду:
Адзін, дупляваты, плашч звесіў на воду,
Другі, як тогу, разгортвае шаты.

А той, небарака, век дажывае:
Стаіць палыселы, няма на ім кроны:
Самотны, журботны і ўвесь задумлёны.
Ляцяць к яму нанач у госці вароны,
Бусліца-ўдава падчас завітае.

Мне сумна стане, і я неўзаметкі
Гадаю аб лёсе стварэння жывога, —
Як доўга працягне ён, гэты нябога?
І мне засталося самому як многа
Таптаць гэты дол, лясы і палеткі?

Гляджу я на іх, нібы на знаёмых,
Ды далей мкну хутка па мяккаму груду.
Прыходжу на Свіслач, раскручваю вуду
На злосць і па зайздрасць рыбацкаму люду —
Рыбак рыбака не любіць, вядома.

А Свіслач жыве, бяжыць неўгамонна,
Разлёгшыся ў травах, у выспах пясчаных.
А колер—то цёмны, то светла-румяны—
Ад яснага неба, ад чыстай паляны,
Ад дрэў і кустоў, ад ценяў бяздонных.

Насупраць—Кручок, куток маляўнічы.
Там буйна буяюць кусты зяляніны
Абапал заглухлай старой азярыны,
Дзе раніцай голас звініць салаўіны,
Дзе многа звяркоў і рознае дзічы.

Мне ўсё тут знаёма: і Балачанка—
Яна тут у Свіслач якраз упадае,—
І зарасляў-хмызу града маладая,
І блужскае поле, і пустка глухая,
І тыя груды, і тая палянка.

Я чую—з Вусця даносяцца гукі:
Пявун заспявае,—адлічыць часінкі,
І смех бестурботны дзятвы ля адрынкі,
І крык распачлівы плаксівай лзяўчынкі,
Рып студні, сякеры мерныя стукі.

Успомню любоўна убогія хаткі,
І груд мой вусцянскі, і бераг зялёны,
Дзе гнуткія лозы б'юць рэчцы паклоны.
Я знаю вусцянцаў і ўсе іх імёны—
Язэп Рымашэўскі, Жук і тры Дзяткі.

Ды Вусце сягоння глухне, нямее,
Змаўкае і голас у ім чалавечы—
Нясуць маё Вусце шырокія плечы.
Стаяць недаўменна адны толькі печы,
І клён каля плоту асірацее.

Ну, што-ж? Бывайце!—скажу я жычліва.—
Будуйцеся ў вёсцы на новай мясціне
У дружнай і шчырай калгаснай сябрыне.
Хай добрая доля вас не пакіне:
Багата жывіце вы і шчасліва!

Праз купы раслінак сыплюцца стрэлы—
Паказвае сонца свой воблік адкрыты
Ды сее брыльянты на луг, аксаміты
Травы прыбярэжнай, як рунь сакавітай,
І на паплавок мой хітра прысела.

Гарыць і дрыжыць вясёлка-іскрынка.
Агні незлічоныя раптам заззялі.
Грымяць жывым срэбрам на Свіслачы хвалі.
Аір і чароты страсаюць каралі—
У воду роняць расу за расінкай.

Я дбала гляджу, сачу ўсё за вудай.
Не чую, як сядзе і тне камар вушы.
Чакаю—вось клюне штось з воднае глушы
І на паплаўку маім сонца патушыць,—
І з поўнай пайду рыбацкай пасудай.

Злаўлю, не злаўлю—ды я не сярдую.
Я рады дню, сонцу, прасторнаму лугу,
Ружоваму небу і ветрыку-другу,
Што ходзіць, як сонца па вечнаму кругу,
Ды хмару прыгоніць нам дажджавую.

Я рады лету і людзям калгасным,
Прыгожству і чарам мне родных мясцінак
І тысячам кветак, мільёнам былінак,
Што нам аздабляюць жыццё, адпачынак.
Няхай-жа ім вечна дзень свеціць ясны!

1938 г.

ПАСЛЯ ЗІМЫ

Вышла з халоднай пасцелі зямля,
Нібы пасля цяжкай хваробы.
Поле пустое, сырая ралля—
Ніякай украсы, аздобы.
Снегам прымяты галінкі хваін
На ўскрайку зямелых палеткаў.
Прэлае лісце сярод раўчавін—
Бяздушнай зімы недаедкі.
Сям-там засохлых раслін цыбуры
Схіліліся мёртва над долам.
Ходзяць па полі сіроты-вятры,
К зямлі прыпадаючы чолам.
Шэпчуць ёй ціха: „Не плач, не тужы—
Мінула тваё амяртвенне!
Сонца развее дыханне іржы
І новае вытча адзенне.
Рунню засцеле гмах шэры палёў,
Акрые шаўкамі даліны.
Будзеш мець выгляд, зямелька, ты зноў
Вясёлай красуні-дзяўчыны“.

27/11—1938 г.

У СУХМЕНЬ

Злегла воўнаю густою
Цемра ночы над зямлёю.
Цішыня. Цяплынь.
Скрозь прагалы хмар кашлатых
Зорацъ зоры, як дзяўчаты,
З цьмяных далячынь.
Лес стаўся нерухома,
Нібы ловіць голас грому
З тых далёкіх хмар.
Дзесь гуляюць бліскавіцы,
Цемру гушкаюць зарніцы,
Родзяць слодыч мар.
І зямля заціхла нема,
У турбоце яе дрэма.
Эх, каб дожджык ёй!
Нібы ў тон яе журботам
Пад застрэшкай, каля плоту,
Пчол гамоніць рой
Ды так ціха, ды так глуха!
У тым гудзе чуваць скруха
Ці то жаль зямлі.
Дзесь цвіркун бесперастанку
Цягне сумную спяванку
У густым галлі,
Ды ўстрывожана пташына

Па-над рэчкай у нізіне
Свісне, бы ў кларнет.
Праплыве гук баязліва
Па-над лугам, па-над нівай
У знямелы свет,—
Ды зноў ціха-ціха стане.
Ночка ў чорным сарафане
Робіць свой абход,
Расчыніўшы акяніцы
Ясным зорам і зарніцам,
Люстру ціхіх вод...
Хмары ходзяць і знікаюць,
А зарніцы ўсё бліскаюць,
Аж трасецца цьма.
А зямля глядзіць гаротна
На бясплодныя палотны—
Не—дажджу няма!

15/IX—1938 г.

УСХОД СОНЦА

На усходзе неба грае
Пераліўным блескам,
Сыпле золата над гаем
І над пералескам.

Чуць-чуць дрогне, праліецца
Чырвань на усходзе—
Гэта неба усміхнецца
Людзям і прыродзе.

Смех адказны, смех шчаслівы
Ходзіць па пагорках.
Час світання—час жычлівы...
Гаснуць, нікнуць зоркі.

Шырай, шырай зараніца
Разнімае крылле,
Нібы пожар б'е крыніцай
Там, на небасхіле.

Сноп праменняў, пышна ўзняты,
Сее бляск-чырвонцы—
Гэта неба сцеле шаты
На дарогу сонцу.

Над палямі мрок прарваўся,
Па нізах расплыўся,
Лес туманам заснаваўся,
Луг расой абмыўся.

Агнявыя валаконцы
Ткуцца ў шоўк чырвоны—
Гэта хмары ладзяць сонцу
І дзяньку кароны.

Як прыемна пахне збожжа!
А вакол—спакойна!
Эх, як слаўна, як прыгожа,
Хораша, прыстойна!

І сабрала неба фарбы
Колераў дзівосных...
І дзе ёсць такія скарбы
Гожства, сугалосся?!

1908 г.

НА ЎСХОДЗЕ СОНЦА

Выплывае круг агністы
З груды мутных хмар.
Па-над рэчкай дуб вячысты
Не схісне ніводным лістам
І стаіць, як цар.

На яго шацёр-карону
Пурпур лёг зары.
У прасветы хмар заслоны
Сыпле сонца стрэл мільёны—
Шле зямлі дары.

Над нізінай нерухомы
Звіс, як дым, туман.
Цераз нетры, буразомы
Сцеле белыя паромы
З лугу да палян.

Звонка граюць струны цішы
На ўсе галасы.
Дрэмле ветрык і на ўзвышшы
Нават кветкі не калыша,
Не страсе расы.

Дзень свой рэй вядзе ў калгасе,—
Гоман, скрып і грук.

Дзесь у лесе на папасе
Забалбоча, хоць не ў часе,
Чуткі цецярук.

А над хатай дым бялявы
Выгнуўся дугой,
Не йдзе ўгору, кучаравы,
А на ніз, на дол, на травы
Нікне галавой.

Парна з ранку. Муць разліта,
Нібы сум павіс.
Даль у сінеч апавіта.
„Будзе дожджык—шэпча жыта,—
Дым пайшоў паніз“.

15/V—1939 г.

У ЛЕТНІ АДПАЧЫНАК

На століку маім ляжаць паперы,
Чарнільніца, як мачыха, стаіць,
А мне так хочацца зірнуць за дзверы,
На двор пайсці ды неба даль праверыць,
Агледзець хмар каралавую ніць.

Люблю я іх,—люблю іх узнікненне
І вольны рух па сонечным шляху,
Іх шпаркі рост, купчастае адзенне.
Люблю глядзець, як неба сутарэнне
Узносіць іх кудлатую страху.

Чарнільніца мая глядзіць з дакорам
І думае, напэўна,—ох, гультай!
А я тады адказваю з пакорай:
Я толькі пакурыць, вярнуся скора—
Хвіліначку, галубка, пачакай!

І я за дзверы шусь!—і я на волі.
Так! табе навокала прастор!
Кучматы лес, утульны луг і поле.
Гляджу, што дзеецца ў блакітным доле,
І бачу—хмара ціснецца на бор.

Іду ў лясок сачыць за хмарай гэтай,
Між сосен двух калышацца гамак.
І чую я—гром глуха грымнуў дзе-та.
Я ў гамаку,—п'ю чары, слодыч лета,—
Чарнільніца-ж мне кажа там—лайдак!

17/IX—1939 г.

ПАЖАДАННІ ПАД НОВЫ ГОД

Пажадаю, сябры-песняры,
Каб чарніла вы літры па тры
Улілі ў свае творы.
Ды каб іх чытаў чытачоў мільён,
Ды не так, як лякарства на сон,
На бяссонніцу хворы.

Каб гужом паплылі вашы драмы
У кіно, тэатральныя брамы,—
Як зярно для памолу.
Каб, зірнуўшы на іх, рэжысёр
Бок важнецка рукою падпёр,
Распачаў сваю школу.

Каб да самай да позняй начы
Мелі ўцеху ад іх гледачы
І сказалі-б: „Харошы“.
Каб набілі за вечар няўзнак
Гледачы нашы—кончу я так—
Мазалі на ладошы.

26/XI—1937 г.

ЛЕС

Успомню я лес Беларусі,
Вайду ў яго храм
І нізка лясам пакланюся,
Хвалу ім аддам.

З маленства запалі мне ў памяць
Іх шум, галасы.
Скрозь прошласці смужную замяць
Пяюць мне лясы.

Ні далеч, ні час не заслоняць
Мне родных бароў.
Жывуць яны ў сэрцы, гамоняць,
Як прыязнь сяброў.

Стаяць у вачах баравіны,
Стуліўшы вяржі.
Я бачу прыгожасць тканіны,
Што выткалі мхі.

Дарожак лясных павароты
З духмянай травой,
Кузурак мурашак турботы
У засені хвой.

Калі-ж над зямлёю расніцы
Падыме вясна
І ціха зірне ў акяніцы
Зімовага сна,

Тады анямелыя лоны
Дух будзяць лясны,
І ходзяць ледзь чутныя звоны
К сасне ад сасны.

І дрогне снег пухлы, зярністы,
Бяжыць ад камля.
Брусьнічніка ліст урачыста
Выносіць зямля.

Раскрыюцца нетры лясныя,
Струменяць пах смол,
І гукі вясны патайныя
Гамоняць вакол.

Здаецца, на дрэве ў галінах
Сядзяць гусляры,
І песня аб нейкіх былінах
Плыве ў гушчары.

А лес у шчаслівым зняменні
Расчыніць харом,
Дзе людзі і травы, стварэнні
Знаходзяць свой дом.

Не раз у дзяціныя годы
І ў дні сталых лет
Хадзіў я ў лясныя паходы,
Нёс пушчам прывет.

І часта сумотныя думы
І горкі настрой
Развейвалі ціхія шумы
Жычлівых мне хвой.

Дык як-жа не ўспомніць сягоння
Лес роднай зямлі,
Дзе людзі ад чорнай пагоні
Прытулак знайшлі!

1943 г.

У ЛЕСЕ

Люблю я лес, адвечны бор,
Дзе ўзносяць хвоі ўгору шапкі,
Дзе рассцілаюць елі лапкі
І востры пах мкнуць у прастор.

Заўсёды ў лесе добра мне:
У ім так ціха, урачыста,
Калі прытоіцца ўсё чыста,
І ветрык нават не дыхне.

І дуб-крапак і куст малы
Стаяць у мудрым задуменні,
А сосны сочаць і струменяць
Густы, духмяны пах смалы.

Замлее лес—такая ціш,
І толькі пчолы струнным звонам
Гудуць працяглым роўным тонам
Ды прашмыгне лясная мыш.

А як прыгожы ў час вясны
Бярозак першыя уборы,
Калі яны па касагорах
У сонцы мараць свае сны!

Мне не забыць і тых часін,
Калі шумяць трывожна дрэвы,
А ў кожным дрэве свае спевы,
А ў хоры іх акорд адзін.

Сваю красу нясуць імхі,
Дзе многа рознай дробнай твары,
Дзе мурашы пасуць атары
Зялёнай тлі, як пастухі.

Хіба-ж не міл і час такі
На схіле лецейка, пад восень,
Калі на верасах між сосен
Пачнуць расці баравікі?

Мне лес цяпер міл удвая,
Бо родны лес мой краю служыць,
Бо лес мой туліць смелых, дужых,
Сярод якіх душой і я.

1943 г.

ЛЯСАМ БЕЛАРУСІ

Прысвечан П. К. Панамарэнка

З маленства люблю я лясы,
Іх сцішаны голас і шум патаёмны,
І пушчы глухія, а ў іх бураломы,
Дзе віхры гудзелі пад гулкія громы
Ды слалі дажджоў абрусы.

Вучыў мяне лес пазнаваць
Прыгожства, суладнасць і чары прыроды,
Дзе птаства спраўляе штогод хараводы,
Дзе тояць крыніцы празрыстыя воды
Для рэчак, каб край умываць.

Ой, лес, беларускі наш лес!
Я песень за век свой злажыў табе многа,
У свет праз цябе мне ляжала дарога,
Ты песціў юнацкасць, і цешыць старога
Сягоння твой полаг-навес.

Ад сэрца табе я скажу—
Прымі-ж ты падзяку за ўсе твае дары:
За ціхія думы, за ясныя мары,
Што ты навяваў мне ў імшыстым гушчары,
Зганяючы з сэрца імжу.

І людзі вам скажуць, лясы:
У мірныя часы і ў часы ліхія
Кармілі, тулілі нас гмахі лясныя,
І хаты мы бралі з лясоў дзерваныя,
І мёд нам даюць верасы.

Акіну-ж я вокам свой край—
Прайшлі над ім буры, крывавыя грозы,
Дубы на дол палі, як ніцыя лозы,
Пайшлі пад сякеры і граб і бярозы.
Што знікла ў агні—не пытай.

На раны пабіта зямля,
Дзе смерць, бы касец той, прайшлася з касою,
Умыла дарогі смяртэльнай расою,
На долы шырокай лягла паласою,
Патрэсла лясы да камля.

Эх, родныя пушчы, бары!
Як вы парадзелі і звузілі колы!
І колькі ў вас плешын, асмаленых, голых,
Дзе вецер, вандроўнік жартлівы, вясёлы,
Высвіствае спеў свой стары.

Падходзіць вам час адпачыць,
Акрыцца адзежынай свежаю, новай,
І меней чуць, бачыць сякер, піл сталёвых,
Што поўнілі звонам гушчары, дубровы,
Бо ў іх ваша гора гучыць.

Я-ж мару цяпер аб адным:
Зямля—невычэрпнага скарбу крыніца,
На цэглу дасць гліны і для чарапіцы!
Мы з іх пабудуем дамы-камяніцы
На змену будынкам старым.

А вас, нашы пушчы, бары,
Ахоўваць мы будзем за ўсе вашы дары,
Засадзім лясамі пяскі і выжары,
Дзе плехі рабілі сякеры, пажары
Суровай ваеннай пары.

Няхай адпачынуць лясы,
Разгорнуць шырока зялёныя крылы
Ды зноў назбіраюць той мудрае сілы,
Што здавен ашчадна тулілі край мілы,
Багаты і поўны красы.

1945 г.

ПАСЛЯ НАВАЛЬНІЦЫ

Над полем, дзе спелі жыты і пшаніца
І мыліся ў росах аўсы,
Прайшла, прazваніла свой час навальніца
На ўсе галасы.

Цяжэрныя хмары прагнала над полем,
На нівы абрушыла град.
Палегла збажынка пад дзікім сваволлем
У скручаны склад.

Эх, поле, уцеха вачэй хлебароба!
Злажыў цябе шум дажджаны,
Памята, пабіта краса і аздоба
Твае збажыны.

Схіліліся моўчкі шчыты аржаныя,
Сцят колас і кінут у прах.
Бліпчаць на ім кроплі, як слёзы буйныя
У блеклых вачах.

Бягуць ручаі па разорах размытых,
Выгладжваюць жоўты пясок;
Яны не падымуць тваіх аксамітаў,
Жывы каласок!

Эх, поле! глядзіш ты журботна, балесна,
Як маці, прышоўшы пад крыж.

Як-бы не цвілі для цябе твае весны,
Не песціла ціш.

Клубястыя хмары паціснулі далей,
Зганяе іх гром-чарадзей,
І стрэлы маланак у гнеўных скрыжалях
Мільгаюць радзей.

Пабітае поле! на поўдзень зірні ты:
Блакітны заззяў там чаўнок,
І дбалае сонца праз волкія ніты
Свой ладзіць станок.

Апалі на землю халодныя слёзы,
Што гнулі былінкі к зямлі,
І сетачкі-крыльцы ўжо сушаць стракозы,
Жучкі, матылі.

Вось выплыла сонца і тчэ на падолку
Тканіны кужэльнай святло,
Сямікаляроваю дужкай-вясёлкай
У хмары ўбрыло.

І шэпатам ласкі на выбітым полі,
Як сонца, плыве навіна:
Распроствае постаць і стан свой паволі
Жытцо, ярына...

Гадаючы ў смутку аб краю каханым,
Дзе чорная злоба прайшла,
Скажу свайму люду, зямлі і курганам:
Падымемся з тла!

1944 г.

НАВАЛЬНІЦА

У небе свае адбываліся справы,
Ды людзі тут іх не зважалі.
Падшумліваў вецер лагодны, ласкавы,
Гайдаўся ў галінах, лажыўся на травы
І кветкам падлічваў каралі.

Кашлатыя хмары, як шапкі-папахі,
Развешвалі чорную воўну.
На светлае сонца рабілі замахі,
Раслі, напаўзалі, як здані, як страхі —
Таемна, пагрозна, бязмоўна.

Пасслаліся густа аблокі.
Здавалася, багны нябёсаў аселі,
Аперліся цяжка на цёмныя елі
І сум затаілі глыбокі.

Схавалася сонца, і толькі праз хмары
Ледзь свеціць прагаліна цьмяна.
Маркотныя цені сышлі на папары,
Дзе мошкі, кузуркі і пчолак атары
Мядок бралі з кветак духмяных.

І вецер спыніўся, прысеў на галінах,
Прымоўк, як былінка сухая.
Адна толькі ў лесе шаптуха-асіна

Шушукала зрэдку аб нейкіх навінах,
Шушукне, ды зноў заціхае.

А хмары клубяцца, за лавамі лавы,—
У небе ім робіцца цесна.
Пануры іх колер і від неласкавы,
Зліваюцца ў глыбы клубоў кучаравых.
З-за лесу выходзяць злавесна.

Паўзуць яны зводьна, ў развазе суровай,
Суцэльную цягнуць тканіну,
Бы з намыслам нейкім, з нядобраю змовай,
І мрок апускаюць над лесам, дубровай,
І сцелюць смугу на даліну.

І вось дзесь далёка, нібы пад зямлёю,
Глухія загухкалі громы.
Струменні маланак адна за другою
Махаюць у хмарах шырокай касою
І вычварна крэсляць заломы.

Трывожная ціша прыцята зняменнем,
Травінка і лісцік застылі.
Стаілася ў страсе жывое стварэнне:
Мурашкі залазяць у схоў сутарэння
І ходы ў мурашнік закрылі.

І раптам, што тыгра, зрываецца вецер,
Умомант мяняе натуру,
Рве жоўклае лісце з макушак і з веццяў
І круціць, і верціць, і гоніць, як смецце,
І пыл, быццам воблака, круціць.

Трапечуцца дрэвы, кусты ў дзікім тлуме,
Размахваюць, б'юцца галінай,
Губляюцца громы ў тым жудасным шуме;
У песнях знішчэння, у буйстве і глуме,
У ветравай злосці звярынай.

Аселі, ссівелі грымотныя хмары
Ды срэбнаю сеццю густою
Ідуць на паляны, на луг, на імшары,
Стаўкі і азёры кладуць на папары,
Злучаючы неба з зямлёю.

1944 г.

ВУЗКАЕ

Дні пройдуць сваёю чаргою,
Як шустрыя дробныя хвалі,
І мы дзесь дарогай другою
Паціху дыбаць будзем далей.

І сённешні дзень нам адлічыць,
Запіша, як пісар, хвіліны
І знікне, утрацiць аблічча,
Пакінуўшы толькі ўспаміны.

Даўно дагарэў наш касцёр той,
Што грэў нас, глытаючы дровы,
І вогнішча плямкай прыцёртай
Загубіцца ў лісцю дубовым.

І попел астыўшы асядзе,
У лесе адзін зазімуе,
І можа наш дуб „Сымон Дзядзя"
У холад без нас засумуе.

Ды ціхі куток той з дубамі,
Якім мы давалі імёны,
Не раз прамільгне прад вачамі,
Адлегласці ўзняўшы заслоны.

Як восенню шэрыя гускі,
І мы падамося ў свой вырай,
І там не адзін раз аб Вузкім
Успомнім з падзякаю шчырай.

1944 г.

ЧУЮ ГОЛАС

Студзіць сонца твар гарачы,
Сходзіць з небасхілу,
Аддае святла астачу
Дробным крупкам пылу.

Ажылі пылінкі ў сонцы,
Жарам заігралі.
Як вясёлкам, шлях бясконцы
Ім адкрыт у далі.

На шырокі дуб-асілак
Сонца блеск садзіцца,
А ў прагалах між галінак
Пыл гарыць, ірдзіцца.

Гэта сонца ставіць кросны,
Радасць тчэ змярканню.
Пазіраеш—храм дзівосны:
Дуб, і пыл, і ззянне.

Падыходзіш, хочаш зблізка
Бачыць у ім бога.
Падышоў. А дзе-ж калыска
Харáства святога?

А яна, унь, на платане,
Над узбекскай хатай.
Чую голас: будзь у змане,
Харáства не кратай!

1943 г.

НА ЗАХАДЗЕ СОНЦА

Схіляецца дзень к падвячорку.
У знямені стаяць тапалі
І слухаюць песню-гаворку
Арыкаў ташкенцкай зямлі.

А колькі іх тут, і не злічыш,
І мера не мерана ім.
Двор кожны і кут маляўнічы
Ім рады, як дзецям сваім.

Скрозь сетку лісцвянай адзежы
Паказвае сонца свой твар,
А я пазіраю на межы,
Дзе захаду грае пажар.

У спёртым паветры заслонай
Звісае над горадам пыл,
А захад празрыста-чырвоны,
Не жывіць ён хмар—няма сіл.

Сухое узбекскае неба,
Скупое на дождж і на гром,
І цешыцца марна не трэба,
Што новы дзень прыдзе з даждж ом.

Што душу мне громы ўзвяселяць,
І ўзрадуюць хмары мой зрок:
У чыстай прахладнай купелі
Не ўмыецца заўтра дзянёк.

І я ў засмучэнні і ў болю
Гадаю аб краю сваім,
І шмат-бы сказаў, ды даволі:
Мне смутак есць вочы, як дым.

1943 г.

* * *

У хвалях няспыннага руху
Ідзе-плыве час
Нячутна для нашага слуху,
Нябачна для нас.

І мы з ім, як хвалі, дыбаем,
Праводзім свой шлях,
А далеч расквечаным маем
Стаіць у вачах.

І шмат нам дароў яна суліць,
Чароўных, як сон.
Нас вабіць, і горне, і туліць
Дарога-разгон.

Яшчэ ў дні маленства лятункі
Авейваюць нас,
Прыгожыя пішуць рысункі,
Вянкі ўюць украс.

У нашай дарозе мы стрэнем
Не мала прыгод,
І сонцам мы пройдзем і ценем
Над гоман грымот.

У нашым няспынным імкненні
Ёсць шмат хараства,
Хоць шлях нам заступяць камені,
Пясок і жарства.

Ды мы іх пад̆олеем, скінем,
Адсунем убок.
Наперад! к тым далечам сінім
Скірован наш крок.

Жывіся-ж вялікаю верай
У праўду, мой брат!
Наперад, і толькі наперад—
Ні кроку назад!

1944 г.

З ПАДАРОЖЖА

Ты прыстаеш, вандроўнік, у дарозе?
Ну, што-ж?! Прысядзь, спачынь
Ды вокам даль акінь—
Твой кончан шлях, і ты ўжо на парозе.

Было ўсяго за часы вандравання:
І бур, і навальніц,
І радасных дзянніц,
Нягаданых відовішч і спатканняў.

І шмат збіраў ты скарбаў невідомых
З людскіх сардэц і душ,
З палёў сваіх і пушч,
І нёс ты іх к свайму прытулку-дому.

А з скарбаў тых, як ткач з ніцей суровых,
Тканіну ткаў сваю—
Ці ў лесе, ці ў гаю,
Ці ў шуме ніў, ці ў зацішных дубровах,

Не ўсё-ж дабро, набытае гадамі,
Сабранае трудом,
Данёс ты у свой дом:
Шмат знішчана халоднымі вятрамі!

Не аднавіць яго, бо часу мала—
Не вернеш сваіх страт!
Ну, што-ж?! Змірыся, брат,
І новы скарб збірай старанна, дбала.

Ідзі з жыццём і ты далей у ногу,
Бо шмат ёсць маладых
Вандроўнікаў такіх—
Благаславі ты іх у пуць-дарогу!

МАЕ МАРЫ

Прысвячаю М. Д. М.

Далёка мы ад роднае зямлі,
Над намі неба высіцца другое.
А дожджыка хоць як тут не малі,
Ён не спадзе крыштальнаю слязою.

Разлучаны мы з берагам сваім,
З укладам прошлых дзён, з народам нашым.
На захад свой, як сіраты, глядзім
І п'ем разлукі горач поўнай чашай.

Кароткі час, а колькі ў ім падзей—
Не злічыш іх і не акінеш вокам!
А сэрца з кожным днём заве мацней
К разбураным сядзібам і валокам.

Я ведаю—прытулку там няма—
Зямля і край знявечаны без жалю.
Гарue люд. Нямецкая чума
Крывавыя прыбіла там скрыжалі.

Шмат страчана, разгублена сяброў,
І дзе наш сын—не ведаем нічога,
Не ведаем ці жыў ён, ці здароў,
Куды яго скіравана дарога.

Ох, родны мой! Без часу выбіт ты
З юначае шчаслівае пуціны.
Праклят-жа будзь, пасланнік ліхаты,
Спустошыўшы зямлю мае айчыны!

Напружана плывуць за днямі дні,
Нявідна ткуць нязнаную быліну.
Ці ўбачым мы прыветныя агні
І мірную ўваскрэсшую краіну?

Мой верны друг! Прайшлі мы бок-а-бок
Крывых дарог-пуцін ужо нямала.
Канчаецца наш шлях, наш вечар недалёк,
І ноч нам тчэ густое пакрывала.

На схіле дзён я мару аб адным:
Узыйсці з табой на нашы гоні, долы,
Зямлі сваёй усім нутром зямным
Паклон аддаць, схіліўшы нізка чола.

19/VII—1942 г.

МАЙМУ ДРУГУ

Не малую дарогу прайшлі мы
Па чужой і па роднай зямлі.
Адыходзілі вёсны і зімы,
І гады за гадамі плылі.

Шмат снавалі мы кросен шаўковых
З нашых думак-лятунак і мар,
Сустракалі нас ветла дубровы,
І лясы нам давалі свой дар.

Па-над рэчкай у лузе квяцістым
Мы хадзілі, бывала, не раз.
Векавыя дубы жоўтым лістам
Навявалі няўцямны нам сказ.

Жураўлі праляталі над полем,
Забіраючы лета з сабой.
Ды пагуліваў вецер на волі
З неакрэсленай ціхай журбой.

Эх, ды дзе ні лятали пуціны!
Хіба можна іх змерыць, злічыць?
Пакідалі мы дзве каляіны,
Але песня адна ў іх гучыць.

Аб той песні, што сэрца мне поўніць,
Аб табе, кім жыву я заўжды,
Я хачу, мілы друг мой, напомніць,
Прыгадаўшы былыя гады.

23/X—1941 г.

НА ЗАХАД

Апала заслона мядзяная хмар,
На захад плывуць іх клубы,
А я пазіраю ў знямелы абшар,
А ў сэрцы так многа журбы!

Вандроўніцы хмары,
Нябёсаў украсы!
Зраднiўся я з вамі
Ў далёкія часы.

На ветравы крыллі паслаўшы руно,
Здаецца, замлелі яны,
Як мара, як сон той, што сніўся даўно
У досвітак ранняй вясны.

Клубастыя хмары,
Куды вы плывеце?
Ой, многа вам, многа
Прастору на свеце!

Стаю, пазіраю ў блакітны разлог,
І колькі там дум паўстае!
Чаруюць і вабяць прасторы дарог
На захад, дзе межы мае.

Купчастыя хмары,
Куды вас мкне вецер?
Вы роднаму краю
Мой сум занясеце!

Гаруе краіна пад жорсткай пятой,
Як прагне збавення народ!
І дуб мой над рэчкай глядзіць сіратой,
Галіны схіліўшы на ўсход.

Грымотныя хмары!
Рассыпце маланкі
На голавы катаў
З нябеснай палянкі.

Павісла над лесам у родным краю
Удушлівай гары імгла.
Пячаць непакоры ў смяротэльным баю
На чола народа лягла.

На захад, на захад
Спяшайцеся, хмары,
Варожаю кроўю
Залейце пажары!

16-17/VIII—1941 г.

НА ПЕРАЛЁТАХ

М. Д. М.

Наведаў я той дом, даўно знаёмы,
Дзе мы з табой бывалі ўжо не раз,
Дзе хвой шатры, як волатаў шаломы,
Нас вабілі з дарогі на папас.

Гадалі так, а выйшлася іначай,
І гора, ты, пакут зазнала шмат.
Аб доме тым ніхто з нас не заплача,
Ты-ж з горыччу агляне́шся назад.

Пустуе наш пакой асірацелы,
І мой партрэт, не зняты са сцяны,
Глядзіць, нібы ў пахмеллі спахмурнелы,
Разгублена пытае—дзе-ж яны?

І выраб мой дасужае мінуты,
Рагаты сук пад напісам „Чымган",
Прыродаю так вычварна загнуты,
Гадае там пра родны Казахстан.

Валяюцца, як смецце, пацяробкі.
Забытыя драбніцы на стале:
Акуркі ў попельцы, пяро, каробкі
І чорцікі, скалечаныя ў шкле.

І ложак наш, у холадзе застылы,
На ўсю сцяну стаіць, як саркафаг,
І слой густы драбнюсенькага пылу
Спакойненька паслаўся ў галавах.

Курэў так-сяк агоньчык цьмяны быту,
Ды час прайшоў, агоньчык наш пагас.
Яшчэ этап вандроўніцтва пазбыты,
І кончыўся часовы наш папас.

Чакае нас у роднай Беларусі
Разбураны ды мілы наш куток.
Ачуньвай-жа, мой добры друг Маруся—
І родны край і дом наш недалёк.

27/XII—1944 г.

МАЁЙ МАРУСІ

Наплыў туман. Зямля ў імгле,
І неба звісла ў мутным дыме,
Сумуеш, дружа мой? Але!
Ну, што-ж? і твой сум неба прыме.

Яны—і неба і зямля—
Засумавалі, можа, самі,
А ты, як дрэва без галля,
Уторыш ім іх галасамі.

Я не спрачаюся, маўчу,
Ды толькі ведаю адно я:
Што пасвятлее ў іх ваччу,
І сонца радасць іх адновіць.

А я, мой дружа, што скажу?
Калі жыва будзе Маруся,
Я выйду ў поле на мяжу,
Зямлі і небу пакланюся.

31/III—1945 г.

НА РОСТАНЯХ

Шмат напісаць мне аб чым трэба,
Душа-ж мая жыве адным:
Схавала радасць маю глеба
Пад ціхім крыжам дзервяным.

І дзе знайсці мне тыя словы,
Каб выказаць жальбу маю!
Мне не стае душы паловы,
Свой боль я ў сэрцы затаю.

І буду думаць у тым болю,
Сум абыймаючы вакруг,
Што я не ўбачу больш ніколі
Цябе, мой лепшы ў свеце друг!

Было-б лягчэй мне, каб я ведаў,
Што жаль мой дойдзе да цябе,
Але не знойдзе к табе следу
Мая туга нідзе, нідзе!

Апошні міг. Труна раскрыта.
Халодны дождж пайшоў гусцей,
А ў кусціку, расой абмытым,
Свой гімн табе спеў салавей.

17/VI—1945 г.

* * *

Ці дома я, ці я ў паходзе,
Калі адзін, як воўк, брыду,—
У кожнай хвілі і ў прыгодзе
З сабой нясу дум чараду.

За ёю следам сумным ходам
Малюнкі прошласці плывуць,
І так мне жаль іх і так шкода,
Што іх нанова не вярнуць.

На сэрца горыч вірам хлыне,
Як дождж на голле і камлі:
Мой добры друг, мая святыня
Ляжыць адна ў сырой зямлі!

Развага кажа мне: змірыся,
І твой не так то шлях даўгі,
А сэрца рвецца ў тыя высі,
Дзе сонца значыць берагі.

8/VIII—1945 г.

НА РУІНАХ ПРОШЛАСЦІ

Праз пяць гадоў я зноў наведаў Вусце.
Пытулак дум, абраны мой куток,
Дзе высіцца Вусцинскі мой грудок
І вецер лёгенька гайдаецца на кусце.

Іду на груд павольнаю ступою.
Сумотна мне, бо я цяпер адзін.
Мне шмат чаго прыходзіць на ўспамін,
І нікну я паныла галавою.

Грудок усё-ж такі, як быў, прыветны,
Гваздзічка белая, чабор на ім,
Ды ўжо гляджу я поглядам другім,
Як дуб стары, астаўшыся бяздзетным.

Стаю, маўчу, мясціны агляпаю—
Змяніліся, і трудна іх пазнаць.
Дубоў маіх паменшылася рапь,
Як і людзей у родным нашым краю.

Бязлюддзе, ціш. Высокаю травою
Вусцянскія сялібы зараслі.
Бярэзнічак заняўся на зямлі,
Атульвае разложыстую хвою.

Дарожкі той, што бегла к Балачанцы.
Няма нідзе—згубілася ў траве,
У памяці маёй яна жыве,
Як шмат з таго, што знікла на палянцы.

І з тых, з кім быў я блізка так знаёмы,
Ужо няма: хто выселіўся сам
К апошнім тым на свеце рубяжам,
Дзе крыж стаіць журботна нерухомы.

Другіх вайна ў далёкі свет пагнала,
І многа іх не вернецца назад,
А трэцціх вынішчыў, замучыў немец-кат,
І родная зямля іх не прыбрала.

І ўсё мне тут, дзе вокам я ні кіну,
Нагадвае аб жорсткасцях вайны.
Знявечаны лясы, а порасьнік буйны
Жыве і тчэ спрадвечную тканіну.

Ідзе жыццё, буяюць яго сілы,
Не немцу глупаму супяць яго, спыніць.
Сную жыццё за ніццю сваю ніць,
І моцныя для ўзлёту яго крылы.

Я ведаю—загояцца ўсе раны:
З пажарышч край паўстане, расцвіце
Ва ўсёй сваёй красе і паўнаце.—
Наш верны шлях, ён з праўдай павянчаны!

І толькі мне адно сягоння горка:
Няма таго, з кім думкі я дзяліў,
З кім туг стаяў і з кім я быў шчасліў—
Пагасла ты, яснюсенькая зорка.

8-9/VII—1945 г.

ТОПАЛЬ

(Памяці друга)

Каля купалавай пасады
Упёрся топаль у вароты.
І думаў Янка, як даць рады,
Каб не было яму згрызотаў.

Пад тапалёваю паветкай
Ляжалі градкі, ззялі ружы.
Расціў на клумбах Янка кветкі,
Пясняр наш дбалы і дасужы.

„А топаль грозны і гузасты,
І жыць яму, як бачна, мала—
Яму даўно ўжо гадоў за ста“, -
Так развaжаў з сабой Купала.

І страх часамі браў паэта,
Што вецер дрэва ў сад паваліць,
І будзе кветкам песня спета
У шуме-громе смертнай хвалі.

І вось прышлі дні злой навалы:
Асірацелі паркі, плошчы,
Згарэлі сад і дом Купалы,
І сам ён—блізкі нам нябожчык.

І Мінск, як труп, адны руіны,
Дзе ў мёртвых сценах вецер свішча,
А топаль, волат-сіраціна,
Стаіць на варце папялішча.

Ды горад мы з руін падымем,
Успыхне радасць зноў над краем,
І песняра святое імя
Навекі ў сэрцы захаваем.

14-15/IV—1945 г.

ЗМЕСТ

Стар.

Рэдактар *І. Гурскі*
Тэхрэдактар *Я. Карпіновіч*
Карэктар *А. Сапрыко*

АТ 30727. Падпісана да друку 2/XI 46 г. Тыраж 8.000 экз.
Папера 70×108/32. Вуч.-аўт. арк. 2. Друк. арк. 2[1]/4.
Заказ № 260.

Друкарня імені Сталіна, Мінск, Пушкіна, 55.

Цана 2 руб.

НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ
Якуб Колас
МОЙ ДОМ
Государственное Издательство БССР
Минск 1946